

# ANOTIMP DE VIS

Urmare din pag. VII

După care, a preluat bagheta ca să dea viață simfoniei mozartiene *Jupiter*.

Mozart, de câte ori masacrat sub cupola venerabilă a Ateneului Român, fiindcă e teribil de anevoie să nimerești tonul exact, duios fără dulcețegie și precis fără uscăciune - a fost cântat sub conducerea lui Enescu, cu o delicatețe și totodată o înflăcărare, o pasiune, pe care numai un Toscanini sau un Bruno Walter le pot obține de la cea mai experimentată orchestră. Enescu păstrează - înălțat pe piscurile unei îndelungate și titanice cariere - prospețimea sensibilității, o juvenilitate lăuntrică, un elan care găsește corespondențe tainuite în geniul surzător, discret al lui Mozart. Puternică și fină, amplă și amănunțită, semeață și sprintară - astfel ne-a apărut simfonia *Jupiter* în concertul duminical.

În final, concertul a mai cuprins un fragment simfonic de Marcel Mihalovici - *Dansul divinităților infernale*. Ne era cunoscut fragmentul, însă fuse pentru prima dată că minunatele lui virtuți de construcție erau scoase în relief. Din vacarmul de altădată, sub conducerea unui șef de orchestră rătăcit, Enescu a știut să detașeze clar câteva linii dominante ale acestui „dans” de o inspirație așa de aspră, așa de decisă, de bărbătească. Devotamentul lui protector în sprijinul tinerilor muzicieni români s-a ilustrat iarăși. George Enescu a ținut să împartă aclamațiile publicului cu Marcel Mihalovici, aflat în sală, îndelung aplaudat nu numai pentru „dans”, ci pentru ansamblul realizărilor, puțin cunoscute nouă, dar ale căror reverberații îndepărtate le urmărim cu strășnică simpatie.

## Marți, 11 noiembrie

Cititorii lui Marcel Proust - și am identificat pe unii dintre ei, la Ateneul Român, sâmbătă seara - vor fi ascultat, fără doar și poate, cu sporită emoție sonata lui Franck interpretată de George Enescu. E posibil să-și fi amintit de sonata Vinteuil, care este ecoul literar al celei de Franck - și, la chemarea viorii, toate aducerile aminte proustiene s-au reactivat. Însuși Marcel Proust scria într-o faimoasă dedicație către Jacques de Lacretelle: „Precum două păsări ce-și răspund, pianul și vioara se tânguia în acea seară, iar eu mă gândeam la sonata lui Franck, în execuția lui Enescu, mai ales”.

„În execuția lui Enescu, mai ales”, câtă dreptate avea Proust să insiste asupra preferinței sale. Am audiat renumiți violoniști, dar nimeni și niciodată nu ne-a furnizat și nu ne va prilejui o interpretare echivalentă, coplesitoare prin noblețe, melancolie și adânc lirism. Ne-am aflat, sâmbătă seara, martori ai unui moment unic - ceea ce face de prisos orice elogiu, orice alt comentariu.

Onoarea de a-l acompania pe maestru a revenit lui Dinu Lipatti, tânăr pianist și compozitor, de o uluitoare măiestrie pentru vârsta lui. N-a îndeplinit doar rol de acompaniator al lui George Enescu, a fost colaboratorul său. Pianul s-a dovedit egalul viorii, cu deosebire în *Sonata* de Beethoven, de la începutul serii. Cumpătat, puternic, inspirat, însoțit de grație și de emoție, d. Lipatti s-a impus ca pianist capabil a produce fericire prin tot ce este spontan și tonic în tinerețea lui, concomitent cu maturitatea artistică asumată. A doua piesă din program, l-a înfățișat în postura de compozitor, deopotrivă de convingător. *Sonatina* este o mică lucrare, ingenios concepută a pune în evidență anumite motive folclorice, tratate modern. Am receptat-o cu cea mai intensă plăcere.

De multă vreme, am epuizat elogiile cuvenite artei lui George Enescu și, cu toate acestea, ori de câte ori revine pe podium, naște impresia a nu fi subliniat încă tot ce e miraculos în prestația, în mesajul, în spiritualitatea sa. Mai eram fascinați după execuția *Sonatei* lui Franck, aproape că nu se stinseseră ultimele acorduri, rezonanțele finale și, în următoarea dimineață, la distanță de numai câteva ore,

Enescu ne oferea *Concertul pentru vioară și orchestră*, de Beethoven, uriașa creație a cărei rezonanță tulbură continuu, dar care ne-a răscolit rareori la intensitatea de duminică, sub arcușul maestrului. O asemenea satisfacție trece dincolo de orice apreciere. Îți rămâne o singură libertate: aceea de a te supune, de a renunța la tine însuși ca să te lași purtat către taine și orizonturi infinite.

Pentru a pecetlui suprema oră a muzicii, ca și cum după asemenea înălțare orice coborâre ar fi fost interzisă, *Concertului pentru vioară și orchestră* i-a succedat *Simfonia 3-a* - de câte ori auzită sub cupola Ateneului Român? Dar a mai răsunat ea cu același patetism, cu un plus de generozitate în elanuri, mai eroică, de o pătrunzătoare seriozitate, pe cât de dureroasă, pe atât de senină? Rămâne, neîndoind, printre cele mai fericite izbâni ale dirijorului Enescu. Ne-a evocat fermecătoarea versiune a lui Molinari (cel ce a probat, mai an, că orchestra noastră simfonică este capabilă de minunate isprăvi, când i se cer sau, dacă vreți, când i se impun). Mulțumită lui George Enescu, duminică dimineața Beethoven a înregistrat, iarăși, o oră solemnă.

## Duminică, 22 noiembrie

Verracini, Bach, Mozart, Philippe Gobert, Tartini, Beethoven - iată cuprinsul programelor susținute de Enescu în al patrulea și al cincilea recital.

După șase săptămâni de concerte fără pauză, șase săptămâni de continuă activitate, pe parcursul cărora a dirijat, a repetat sau a cântat aproape zi de zi, în Capitală ori în orașe de provincie - George Enescu păstrează intacte capacități energetice, același entuziasm, aceeași prospețime de simțire, vocația inepuizabilă de a convinge, ca în prima zi. Nici o epuizare, nici o lehamite, nici o pripeală, seară de seară cântă, parcă, în vederea eternității. Și, la urma urmelor, tocmai cu un soi de eternitate colaborează efectiv, căci emoția pe care ne-o comunică nu se va estompa niciodată, în ciuda timpului, a diminuării tinereții noastre de minte.

E imposibil de operat vreă selecție. Tot ce cântă se apropie de miracol, întruchiează desăvârșirea - nu o perfecțiune glacială, impersonală, neînsuflețită, de virtuoz, ci o măiestrie animată de flacăra spiritului.

Totuși, dacă ar fi să deosebim între emoțiile cele mai scumpe, ne-am referi la două monumentale piese de Bach - o *Sonată* și o *Partită pentru vioară solo* - interpretate de George Enescu, una sâmbăta trecută, alta marți seara. Profunzime și simplitate, interiorizare și claritate, precizie și lejeritate, o controlată disciplină a stilului și un imponderabil suflu de tristețe, de melancolie - pe toate, Enescu știe să ni le facă reale, înțelese, compatibile și definitorii pentru construcțiile sonore ale înțeleptului Johann Sebastian Bach.

## Duminică, 29 noiembrie

Cu recitalul de duminică seara, George Enescu a încheiat seria de concerte. Stimulat de consistentul succes, pe care publicul bucureștean l-a confirmat de fiecă dată, entuziast, maestrul a consimțit să prelungească suita seratelor muzicale, prilej de a relua lucrări de bază din repertoriul său. Cei ce au avut norocul, însă, de a urmări toate concertele sale din București, în acest sezon, pot considera recitalul de duminică seara ca pe o încununare. E și pricina, pesemne, ce ne-a împins să-l ascultăm cu dublă emoție, cu îndoită fervoare.

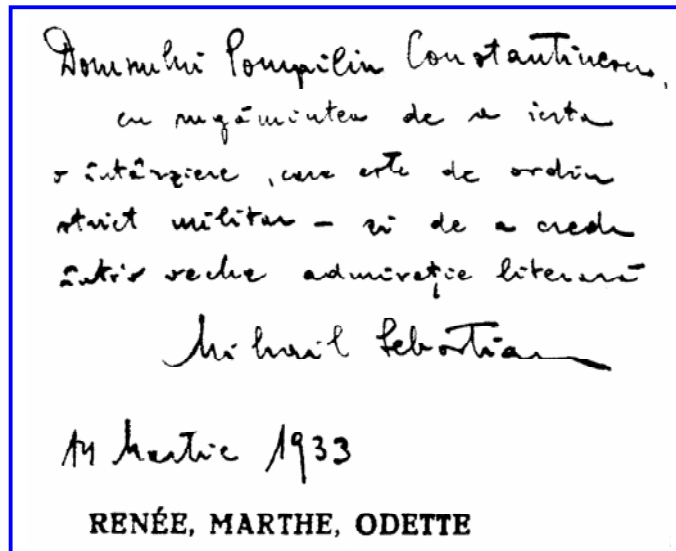
Plin de luminozitate, de simplitate, de suplețe elevată în *Concertul* de Nardini, Enescu găsea accentul major, viril și categoric pe care i-l recunoaștem mereu în interpretarea lui Bach. Încă o dată, duminică seara, ne-a edificat asupra liniilor limpezi ce susțin întregul edificiu muzical conceput de Johann Sebastian Bach. Prin detașarea, liniștea, elevația sa nativă prin

echilibrul lăuntric de mare clasic, Enescu rămâne idealul lui interpret.

*Fântâna din Aretusa* a lui Szimanowsky (ascultată acum un an în interpretarea lui Thibault și, din nou, anul acesta de Hubermann) a căpătat, sub arcușul lui Enescu, o fluiditate, o transparență, o vaporozitate de mătase cum nu se poate mai fină.

## Duminică, 13 decembrie

Sâmbătă seara s-a consumat al 13-lea concert Enescu, iar marți seara, al 14-lea - de nu mă înșel - ceea ce n-a împiedicat publicul să umple, până la ultimul loc, sala Ateneului Român, nici să aplaude, frenetic, întocmai ca la primul concert.



De parcă ar fi vrut să ne legitimizeze cele mai dragi amintiri, la capătul lungului lanț de concerte, Enescu a repetat bucăți fundamentale. O *Sonată* de Bach, o *Sonată* de Haendel, o alta de Mozart, de Brahms, de Schumann au asigurat strălucirea celor două din urmă concerte. Pieselor clasice s-au adăugat unele mai puțin pretențioase: precum *Țiganca*, de Ravel, ori *Fântâna din Aretusa* a lui Szimanowsky, ambele restituite cu minuțioasă artă și o perfectă delicatețe.

D-l Ionel Gherea este un acompaniator aplicat, devotat, cumpătat. Voi constata, totuși, că prea multa lui cumpătare e împinsă, uneori, până la o dezolantă diminuare a expresivității.

## Duminică, 20 decembrie

După George Enescu, după Casals, cine mai putea să ne dea o lecție de artă la fel de autentică și de o coerență muzicală identică?

Un Brailowsky, un Kempff, un Kreisler sunt, desigur, excelenți muzicieni, iar interpretările lor au, oricând, calități ieșite din comun. Dar, niciodată nu ne vor transmite sentimentul profunzimii absolute, transportându-ne cât mai sus, spre zonele greu accesibile ale muzicii. Au tehnică, au intuiții, au cuceritoare eleganță, însă totdeauna rămâne ceva exterior în demonstrațiile lor de profesionalism.

Pe când Enescu, Casals se contopesc în esență, în adevărul muzicii, sunt chiar glasul ei.

Acestor două nume, e obligatoriu să-l adăugăm pe al lui Arthur Rubinstein. Nicicând, un pianist nu a emanat asemenea mănunchi de virtuți: forță și ușurință, sobrietate și delicatețe, decizie și emoție, energie și subtilitate. Este energic fără violență, este subtil fără frivolitate. Permanent are firescul abandon al ființei sensibile și dotate, deopotrivă, cu prestața meditativă a gânditorului.

Pune convingere, ardoare, în tot ce realizează, o înflăcărare molipsitoare izvorâtă, înainte de orice, din sinceritate. Nici urmă de complacere naivă în această sensibilitate, nici o risipire retorică. Firește, pianul își are „oratori” lui, mușterii „vorbilor mari”. Arthur Rubinstein n-are treabă cu tagma lor. Dimpotrivă, mesajul său este voit sobru, ceea ce nu-l împiedică să fie plăcut urechii, să impresioneze, de regulă, tocmai grație strălucirii spontane, interiorizate, de aleasă ținută. În cele trei concerte oferite - dintre care primele două cu concursul Filarmonicii - Rubinstein a etalat însușiri inconfundabile într-un repertoriu dominat de Beethoven și, totuși, cu grija diversității.

Vineri seara a executat *Concertul pentru pian și orchestră în sol major*, de Beethoven - în cea mai clară și elevată atmosferă beethoveniană. Prin profunzimea patetică, prin încercătura emoțională strunită cu demnitate, prin stilul aristocratic, printr-o atitudine supravegheată, disciplinată și, totuși, însuflețită de un vast suflu lirico-nostalgic, Rubinstein a redeșteptat scumpe reminiscențe muzicale. Doar Backhaus mai știa să se apropie, într-un stil identic, de Beethoven.

Cât îl privește pe Kempff - reductibil pianist, cu siguranță - s-a văzut anul trecut, când a abordat

aceiași concert într-o interpretare mai fluentă, mai rafinată, mai suavă, dacă doriți - care, însă, nu ne garanta senzația certitudinii, a adevărului și sensurilor adânci, evidente în cazul aceleiași creații, îndată ce a intervenit Rubinstein. De asemeni, cu un *Concert* de Beethoven - acela în do minor - s-a deschis audiția de duminică dimineața, cântat la același nivel de intensitate artistică.

Surpriza s-a ivit din altă direcție. Rubinstein ne-a rezervat-o în *Concertul în fa minor*, de Chopin. Am fost de față - nu-i așa? - în nenumărate rânduri la alese interpretări rezervate lui Chopin. Mai toți interpreții polonezi nu dau greș. Brailowsky și chiar Leopold Muenzer ne obligă să eliminăm orice critică, de câte ori ne răsfață cu piese din repertoriul chopinian. La rândul său, Cortot a venit, și el, tot anul trecut, cu un fascinant Chopin. Ei bine, oricât cunoaștem în materie de Chopin, oricât am ascultat, în pofida a ceea ce am simțit și realizat din poezia acestei muzici, dincolo și deasupra tuturor se înalță Rubinstein.

Concertul de duminică dimineața, apoi trei *Studii*, două *Nocturne*, *Poloneza*, incluse în recitalul de miercuri seara, ne-au revelat un Chopin de un rafinament incomparabil, de o inconfundabilă eleganță [...].

(Cronici de concert traduse din cotidianul „L'Indépendance Roumaine”)

Mihail Sebastian has a constant readers' circle, admirers, loyal to his theater play performances, adepts of the critical spirit promoted by the writer in his essays on literary themes. Fewer are those who know the author of the novel "The Accident" was doubled by a passionate music lover, by a frequent exhibition visitor, up-dated with the visual arts developments, interested also in dance, in the esthetics of the inner design for an apartment, or even in the city aspect as an urban individuality. Not accidentally the hero of his last novel, "The Accident", falls in ardent love with women deeply involved and interested by painting or music. In "Cuvantul" ("The Word"), in "Rampa" ("The Stage"), in "Vremea" ("The Time") - the main publications in which pages Sebastian published his editorials and commentaries, one can find many considerations regarding exhibitions, concerts, implicitly related to the creator condition in these fields, as well as concerning related institutions - publishing houses, book shops, museums. Starting from autumn 1935 he assumed year after year the responsibility of the musical chronicle column at the French written newspaper printed in Bucharest, "L'Indépendance Roumaine". All these less known aspects of the writer's activity are reflected in texts we reproduced from the publications of the period with the clear stated aim of putting an end to this lacuna of the image made by posterity to a prestigious, but insufficiently promoted author. There is still a lot to do in this direction and the *Special Editions of the Jewish Reality* promise more surprises to their readers, so that the interest and the love for Mihail Sebastian heritage will evolve and be preserved based on new ground.

CENTENNIAL  
MIHAIL SEBASTIAN (III)